
Met een beetje risico kom je er wel

Omdat de afgelopen jaren er een steeds sterkere maatschappelijke focus kwam te liggen op het beschermen van kinderen, worden kinderen minder vaardig in risicocompetenties. Om hier iets aan te doen lanceerde VeiligheidNL in het voorjaar van 2017 het eerste deel van de campagne Risicovol Spelen, waarin ouders bewust werden gemaakt van de voordelen van risicovol spelen. In juli ging het tweede deel van start. Daarin ligt de focus vooral op hoe je kinderen risicovol kunt laten spelen.

TEKST: PETER BEKKERING

Saskia Kloet is Programma Manager Opgroeien en Ouder Worden bij VeiligheidNL, een stichting in Nederland die zich hard maakt om letsels door ongevallen te voorkomen. Ze is verantwoordelijk voor drie preventieprogramma's: Veilig Opgroeien, Vitaal Ouder Worden en – sinds 1 januari 2018 – Gezond Gehoor. Een van de campagnes binnen het preventieprogramma Veilig Opgroeien is Risicovol Spelen. Voordat ze daar op ingaat, legt ze eerst de filosofie achter Veilig Opgroeien uit: "Natuurlijk willen we ernstig letsel voorkomen. Bij hele jonge kinderen (0 tot 6 maanden) ligt bij het voorkomen van ongevallen daarom de focus op beschermen. Dus geen dekbedje, een kind niet alleen laten op de commode, giftige stoffen of hete dranken buiten bereik van kinderen houden etc. Naarmate kinderen ouder worden zie je dat je steeds meer samen met de kinderen kunt werken aan hun vaardigheden om letsels door ongevallen te voorkomen en ze minder hoeft te beschermen. Een voorbeeld daarvan is ons lespakket over het aanleren van valvaardigheden, 'Vallen is ook een sport'. We zagen namelijk een toename van polsfracturen bij kinderen en een afname van motorische vaardigheden. Je beschermt ze niet tegen situaties waar ze zouden kunnen vallen, maar leert ze vaardigheden hoe ze zo kunnen vallen dat ze geen breuken oplopen."

RISICO'S LEREN AFWEGEN

Risicovol spelen is een ander soort vaardigheid. "We zien dat er de afgelopen jaren maatschappelijk een enorme focus is geweest op het beschermen van kinderen. Met als gevolg versterkt toezicht en handhaving, meer regelgeving en allerlei eisen aan speeltoestellen, speelondergronden en speellocaties. Door deze maatschappelijke beweging werd de natuurlijke behoefte van ouders om hun kinderen te beschermen nog verder versterkt. Inmiddels is uit onderzoek gebleken spelen met risico's noodzakelijk is voor een gezonde ontwikkeling van kinderen. Risicocompetenties zijn cognitieve vaardigheden, namelijk dat je een afweging kunt maken wanneer een risico zich voordoet: kan ik dit risico nemen, wat zijn de mogelijke gevolgen, hoe erg zijn die en neem ik vervolgens het risico. Als je dus steeds de risico's wegneemt, leren kinderen er niet mee om te gaan. Het kan zelfs ongeval-

VEILIGHEIDNL

Als onafhankelijk expertisecentrum met een publieke missie zet VeiligheidNL zich al 35 jaar in om de woon-, werk- en leefomgeving veiliger te maken. Met praktische en effectieve veiligheidsprogramma's stimuleert VeiligheidNL verschillende doelgroepen op een positieve manier tot veilig gedrag. Van kinderen tot ouderen en van werknemer tot sporter: voor elk doelgroep een interventie op maat.

Alle (gedrags)interventies en bewustwordingscampagnes zijn gebaseerd op onderzoek en het Letsel Informatie Systeem (LIS) waarin Spoedeisende Hulpafdelingen de aard, omvang en toedracht registreren van de letsels die zij behandelen. Deze groeiende schat aan informatie vormt de basis voor het beleid om gericht ongevallen te voorkomen. Minder ongelukken, minder leed, minder verzuim en medische kosten. Om de impact te vergroten bundelt VeiligheidNL de krachten met verschillende partners. Met onder andere overheid, zorgverleners, bedrijven, brancheverenigingen en experts deelt VeiligheidNL de kennis en werkt het samen aan effectieve oplossingen.

"We zien dat er de afgelopen jaren maatschappelijk een enorme focus is geweest op het beschermen van kinderen"

len in de hand werken. Bijvoorbeeld als een kind nooit heeft geleerd om bomen te klimmen en vervolgens bij een vriendje voor het eerst zelf een boom in gaat. Omdat hij de techniek niet kent en de risico's niet kan inschatten, heeft hij er geen gevoel bij en is de kans dus groter dat hij eruit zal vallen. Natuurlijk hangt dit ook van het kind af." Met een kind van 1 dat ze zelf bestempelt als 'risicozoeker' kent Kloet als geen ander de natuurlijke reactie van ouders om 'pas op, kijk uit en stop' te roepen naar kinderen die risico's nemen. Toch houdt ze zich vaak in. "Een kind zit op zo'n moment in zijn eigen concentratie en kan door die ouderlijke reactie juist schrikken en alsnog vallen. En misschien nog wel belangrijker: krijgt meer ruimte om zijn eigen grenzen te verkennen." ►

VOORDELEN

Het werken aan risicocompetenties levert in brede zin allerlei voordelen op. Zo worden kinderen zelfverzekerder omdat ze meer zelfvertrouwen krijgen. Ook worden ze motorisch vaardiger. En sociaal vaardiger omdat ouders hen toestaan om meer onderling te spelen en om zelf duw- en treksituaties op te lossen. En ze worden risicocompetenter, omdat ze beter risico's kunnen inschatten. En krijgen uiteindelijk dus minder letsels.”

VeiligheidNL besloot drie jaar geleden met het thema 'risicovol spelen' aan de slag te gaan. “We zijn net als bij onze andere campagnes begonnen met het onderwerp goed in kaart te brengen. Wat leeft er onder de doelgroep? Wat weten ouders? Wat willen ouders? Zo brengen we in beeld waar onze rol zit en weten we hoe we dichtbij de ouders moeten komen om ze meer bewust van het probleem te maken.” In het eerste jaar deed VeiligheidNL vooral achtergrondonderzoek, ook internationaal. Daarnaast deed VeiligheidNL een groot onderzoek onder ouders. “Een van de belangrijkste uitkomsten was dat een ruime meerderheid van de ouders inziet dat risicovol spelen belangrijk is. Ze begrijpen dat kinderen daardoor beter zelf risico's leren inschatten en zien ook dat kinderen het leuk vinden. Tegelijkertijd kwam ook naar voren dat ouders hun kinderen best risicovol willen laten spelen maar niet goed weten hoe ze dat moeten doen. Dat veel ouders toch bang zijn dat hun kind zich bezeert en dat ze bang zijn voor de reacties uit hun omgeving. Maar liefst 58 procent dacht dat de omgeving hen kwalijk zou nemen als ze hun kinderen risicovol zouden laten spelen.” Ze noemt een voorbeeld: “Je ziet in de speeltuin een kind de glijbaan op

“Spelen met risico's is noodzakelijk voor een gezonde ontwikkeling van kinderen”

klimmen. Wat doe je? Kijk je toe? Of grijp je in? En wat doe je als een paar minuten ervoor een andere ouder bij zijn of haar kind ingegrepen heeft en jij dat niet van plan was?”

BEWUSTWORDING

In april 2017 vond vervolgens de eerste lancering van de campagne 'Risicovol Spelen' plaats met als motto 'Met een beetje risico komen ze er wel'. “Die campagne had met name als doel om ouders zich bewuster te laten zijn van de voordelen. En om ouders te wijzen dat er bij risicovol spelen een onderscheid is tussen risico en gevaar. Voor gevaren moet je je kinderen behoeden, risico's kun je ze laten ervaren en ze leren er goed mee om te gaan.”

Tijdens de eerste campagne ging VeiligheidNL ook in op de gevolgen van risicovol spelen en de letsels die zich daarbij kunnen voordoen. “De meest voorkomende letsels zijn schaafwonden, sneetje's en kneuzingen. Je kunt je als ouder vervolgens de vraag stellen hoe erg je dat vindt.” Het onderscheid tussen risico en gevaar hangt ook samen met de leeftijd. “Voor een kind van 1 is uit het zicht van ouders spelen gevaarlijk, voor een kind van 5 hooguit risicovol.”

In het YouTube-campagnefilmpje *Risicovol Spelen - Hoeveel speelruimte geef jij je kind?* laat VeiligheidNL zien hoe je als ouder risicovol spelen kunt stimuleren.

Hoewel risicovol spelen op elke leeftijd kan worden toegesneden, richt de campagne zich vooralsnog op kinderen van 5 tot en met 7 jaar. Ook de tips en spelsituaties zijn bestemd voor deze leeftijdsgroep. "We hebben voor deze groep gekozen omdat ze nog in een voorstadium zitten van de fase waarin het aantal letsels toeneemt. Zo weten we uit onze vorige campagne 'Vallen is ook een sport' dat het aantal polsbreuken vanaf 9 jaar fors toeneemt. Door ons op de leeftijd ervoor te richten hopen we dat op latere leeftijd het aantal letsels afneemt. Daarnaast hopen we dat ouders die hun kind risicovol laten spelen minder commentaar krijgen van andere ouders."

NADRUK OP HOE

VeiligheidNL heeft zowel voor als na de eerste campagne van risicovol spelen onderzoek onder ouders gedaan. "Uit dat onderzoek kwam naar voren dat op een aantal punten vooruitgang is geboekt. Maar ook dat veel ouders nog steeds worstelen met de vraag hoe ze het beste risicovol kunnen spelen met hun kind. Ze hebben behoefte aan praktische handvatten of spelsuggesties om er in de praktijk anders mee om te kunnen gaan. Ze willen weten hoe ze de juiste afweging kunnen maken en hoe er samen met hun kind mee kunnen experimenteren." Die vragen zijn meegenomen naar de tweede campagne, die in juli van start gaat. "De overall papraplu – 'Met een beetje risico komen ze er wel' – blijft staan. De focus ligt echter nu nadrukkelijker op het hoe."

Ook bij de tweede campagne blijft de focus op kinderen van 5 tot en met 7 jaar. "Later dit jaar willen we kijken of we ook de stap naar jongere kinderen kunnen maken. Dan gaan we opnieuw kijken wat er in die leeftijd speelt en wat de vragen van ouders zijn. Ik verwacht dat bij die leeftijd het onderscheid tussen risico en gevaar een nog belangrijker thema zal zijn." In de toekomst – op zijn vroegst over 2 jaar – zal VeiligheidNL zich mogelijk ook gaan richten op kinderen ouder dan 7 jaar.

ROL VAN DE PROFESSIONAL

VeiligheidNL richt zich aanvankelijk vooral op de ouders. Dat geldt ook voor de tweede campagne, waar het 'hoe' centraal staat. De stichting heeft echter ook plannen voor de professionals, de scholen en kinderopvangorganisaties. "Er zit een breed spectrum aan zaken die professionals kunnen doen. Het ene uiterste is dat je je buitenterrein avontuurlijker inricht en dat je kinderen stimuleert avontuurlijker te spelen. Daarbij is het goed als de organisaties de ouders erin meenemen

"Als je steeds de risico's wegneemt, leren kinderen er niet mee om te gaan"

CATEGORIEËN RISICOVOL SPELEN

De zes belangrijkste categorieën van risicovol spelen zijn:

- Spelen met gevaarlijke voorwerpen, zoals pijl en boog
- Spelen met snelheid, zoals skaten en skateboards
- Spelen op hoogte, zoals klimmen in bomen
- Spelen uit zicht, zoals op ontdekkingstocht gaan
- Trek- en duwspelen, zoals stoeien
- Spelen op gevaarlijke plekken, zoals in de buurt van (diep) water

waarom ze dat doen. Overigens kunnen organisaties ook kiezen voor avontuurlijke materialen. Zo heeft de kinderopvang van mijn zontje van 1 naast ballen en schepjes als spelmateriaal, ook autobanden en platen. Een andere mogelijkheid is dat organisaties experimenteren met risicovollere spelsituaties, zoals trek- en duwspelen. Of dat ze in de les kinderen van 5 tot en met 7 leren een pijl en boog te maken."

VeiligheidNL is overigens al met dit thema bezig met kinderopvangorganisaties en scholen. "Als VeiligheidNL participeren we in de scholing Een Gezonde Start voor pedagogisch medewerkers van kinderopvangorganisaties. Een element van het veiligheidsaspect daarbij is omgaan met risico's."

GROEIBOOM

Voor de 'hoe'-campagne heeft VeiligheidNL de Groeiboom ontwikkeld, een kort testje, te vinden op www.risicovol-spelen.nl, – gemaakt in coöperatie met ouders. – waarin ouders via zes vragen situaties met foto's voorgeschiedt krijgen. "Aan de hand daarvan kunnen ze beoordelen wat voor type kind hun kind is en wat hun standaard reactie als ouder is op een situatie. Aan het eind krijgen ze een beoordeling over het risico van het kind en van de ouder. Op basis van die combinatiescore krijgen ouders een aantal uitdagingen waar ze aan kunnen werken. Bijvoorbeeld wil ik mijn kind meer ondersteunen of wil ik minder snel ingrijpen. Op basis van die uitdaging krijgen ouders vervolgens voor alle spelsituaties concrete tips. Die tips verschillen dus per type ouder en kind en per uitdaging. Op deze manier willen we het 'hoe' zoveel mogelijk op maat maken." Kloet wijst erop dat ook scholen met de 'hoe'-campagne hun voordeel kunnen doen. "Ze kunnen er elementen uithalen voor hun beleid. En vervolgens gaan kijken hoe ze dat praktisch kunnen toepassen bij gymlessen, buitenspelen of in de klas. Tegelijkertijd kunnen ze het ook gebruiken om draagvlak bij ouders te creëren. Bijvoorbeeld door de voordelen van risicovol spelen in een nieuwsbrief op te nemen." ■